

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar**

Doktori Iskola

**A fenntarthatóság és az ESG jogi és környezetközpontú irányítási
lehetőségei egyes nem vállalati szervezetek fogalmának a tükrében**

doktori értekezés tézisei

dr. Bartl Bálint

Témavezető:

**Tahyné Dr. Kovács Ágnes
egyetemi docens**

Budapest

2026.

Tartalom

I. A kutatás tudományos eredményei.....	3
I. 1. Doktori értekezésem tézisei, gyakorlati hasznosíthatósága	4
II. A kutatás alapja	8
II. 1. Kutatási módszertan	8
II. 2. Kutatási hipotéziseim és az elemzett módszerek, területek, címválasztás	9
III. A kutatás célja	10
III. 1. A környezetközpontú irányítási rendszerek és az ESG kapcsolata.....	10
III. 2. A <i>de lege ferenda</i> javaslataim	11
III. 3. A nem vállalati szervezetek sajátosságai, az önkéntes jogkövetés kérdése.....	12
III. 4. Az ESG normatív keretei, a nem vállalati szervezetek ESG-relevanciája.....	13
IV. Publikációk jegyzéke	14

I. A kutatás tudományos eredményei

Doktori disszertációmban meghatározott nem vállalati szervezetek környezetközpontú irányítási rendszereit, ESG-vel kapcsolatos elméleti és gyakorlati működési lehetőségeit vizsgáltam meg.

Kutatásom eredményeként megállapítható, hogy a doktori disszertációban megjelenő fenntarthatósági és környezetközpontú irányítási rendszerek túlmutatnak a vállalati szférán, és erőteljes hatást gyakorolnak az értekezés keretében analizált nem vállalati szervezetek jogi és szervezeti struktúrájára.

A contrario kimondható az is, hogy a fenntartható intézményi működés túllép a pusztá önszabályozás keretein, amely kapcsán össze kell hangolni a szervezeti működési és szabályozási dokumentumokat, eszközöket a kötelező normatív eszközökkel.

Az önkéntes jogkövetésen alapuló szisztémákat (például a CSR-t) a kötelező szabályozási metódusok (például az ESG) váltják fel, amely kapcsán a jogtudományra hárul azon nemes feladat, hogy kidolgozza és meghatározza a kötelező szabályozás hatálya alá nem tartozó, önként csatlakozni kívánó szervezetek normakövetési szabályait.

Kimondható, hogy a fenntarthatósági szabályozással összefüggő jogi garanciák nem jelenthetik kizárólagosan a kötelező normák betartását, hanem *szinergiát* kell alkotniuk az önkéntes jogkövetés szabályaival.

Megállapítható, hogy az egyházi szervezetek szakrális jellege nem zárja ki, hogy bevezessenek egy környezetközpontú irányítási rendszert, vagy az ESG normáit magukra nézve kötelezőnek ismerjék el.

Környezetünk védelme, a szennyezések megelőzése olyan morális kötelezettség, amely az egyházi és egyetemi szervek számára feladat és kihívás is egyben. A jogi és a szervezeti önszabályozás eszközei, s így egy környezetközpontú irányítási rendszer bevezetése hatékony iránya lehet az említett kötelezettség teljesítésének.

Külön említendő az egyetemi szervezetek kiemelt feladatköre, ugyanis tudásközvetítő szerepük a jövő generációinak a szemléletét is formálja, így a fenntartható működés kívánalma az esetükben rendkívüli felelősséggel jár.

Az ESG önkéntesen vállalt ‘kötelező’ szabályainak való megfelelés hasznos mintát jelenthet az egyéb, kutatásom középpontjában nem álló vállalati szervezetek számára is, figyelembe véve ezen szervezetek eltérő *karakterisztikáját*. Fontos elemzési kérdés azonban, hogy az ESG-rendszerek miként *adaptálhatóak* a sajátos jogállású és struktúrájú nem vállalati szervezetek működésébe.

I. 1. Doktori értekezésem tézisei, gyakorlati hasznosíthatósága

A kifejtettek okán az alábbi megállapításokat, eredményeket és téziseket emelném ki:

1. A környezetközpontú irányításban a személyi hatály egyre inkább bővül, amely hipotézis igazolása a nem vállalati szervezetek *integrációjára* is biztató alapot ad.
2. Kiemelendő, hogy a nem vállalati szervezetek ESG-vel összefüggő és más, egyéb fenntarthatósággal kapcsolatos működése hasonló szempontokat ‘vár el’ az adott szervezettől, amely során az EMAS rendszerének a bevezetése egy jó kiindulópont ezen a téren.
3. Fontos megállapítás, hogy a különböző rendszerekben a szervezet vele megbízási jogviszonyban álló (külső vagy belső) ellenőrrel értékelteti tevékenységét. Az ellenőr hatékony javaslatokat, tanácsokat nyújt, legyen szó akár egy szabvány bevezetéséről, az EMAS rendszer integrációjáról, vagy az ESG-hez kapcsolódó feladatok ellátásáról. Az ellenőr, mint EMAS szerinti személyi kör meghatározása a kifejtettek szerint szoros kapcsolatot mutat az ESG közreműködők (például az ESG tanácsadó vagy az ESG minősítő) szabályaival, létjogosultságával.
4. A doktori disszertáció ívét áttekintve megállapítható, hogy az önszabályozás és a CSR jogi szempontokat vizsgálva leginkább a munkajogi szabályok tekintetében a legkiforrottabb. Tekintve, hogy a felügyelőbizottsági részvétel a munkavállalók képviselőinek ‘*participációját*’ is magában foglalja, a Ptk. „*munkavállalói küldöttek megválasztására és visszahívására*” vonatkozó¹ jogintézményének ‘átültetése’ indokolt az EMAS-hoz csatlakozni kívánó társaságok létesítő okirataiba, a későbbi jogviták,

¹ Ptk. 3:125. § (1) bekezdés

tisztázatlan helyzetek elkerülése érdekében. Az iménti gondolat kapcsán megállapítom, hogy a környezetközpontú irányítási rendszerekben és az ESG szabályaiban jelentős szerep jut a munkavállalóknak, vagyis a szervezethez tartozó személyeknek, illetve kiemelten hangsúlyos az említett alanyi kör szemléletének a formálása is.

5. Az egyházi környezetközpontú irányítási normákat vizsgálva kimondható, hogy a kánonjogi jogi személyeket szakrális jellegük kiemeli világi társaik közül. Ezen felvetés azonban nem akadályozza egy környezetközpontú irányítási rendszer, így például az EMAS-rendszer vagy az ISO nemzetközi szabvány bevezetésének, vagy önszabályozás keretében az ESG szerinti működésnek. Ezen megállapításhoz társíthatjuk az ESG normáinak önkéntes követését is.
6. A disszertációban megjelenő egyházi szervezetek jogalanyisággal összefüggő jellegéből fakad az az elvi lehetőség, hogy részt vegyenek egy önszabályozó rendszerben, bevezessenek egy környezetközpontú irányítási szisztémát. A disszertáció egészét tekintve úgy vélem, nem túlzó azon hipotézis igazolása sem, amely szerint az egyház – jogi-szabályozási megvalósítási lehetőségeket vizsgálva – elfogadhat szervezeteire nézve a fenntarthatósághoz kapcsolódó, kötelező erővel bíró dokumentumokat, normákat.
7. Kijelenthető, hogy az ISO 14001 szabványnak az egyik legnagyobb hozadéka, hogy egy egységes nyelvezet kezd kialakulni a környezetközpontú irányítás terén (vö. a szervezet fogalma kapcsán leírtakkal). Ezen állítást igazolja, hogy a disszertációban vizsgált összes nem vállalati szervezetnél, valamint az elemzett összes szisztémánál hangsúlyos szerepet kaptak a szabványok. Egyértelműen igazolható azon felvetés is, amely szerint egy környezetközpontú irányítási rendszer, esetlegesen egy szabvány bevezetése és hatékony alkalmazása nem a vallási eljárások szabványosítását jelenti egy egyházi szervezetnél. A hitelesítés ezen esetben arra irányul, hogy egy ilyen típusú szisztéma mennyire illeszkedik az adott szervezet karakterisztikájához, de az nem terjedhet át a vallási procedúrák szintjére, mivel az az egyházi integritást sértene.
8. Tekintve, hogy az általam elemzett rendszerekben kiemelt jelentőség tulajdonítható az auditálási tevékenységnek, kimondható, hogy ha egy állam saját környezetközpontú irányítási rendszert alakít ki, az *auditorai* jobban képesek azonosulni a nemzeti szabályozásokkal, azokat jobban ismerik, így munkájuk is hatékonyabb lehet. Egyértelmű következtetés vonható le a tekintetben is, hogy az EMAS rendszer audittevékenysége hatékonyan segítheti elő egy szervezet ESG szerinti kockázatelemzését.

9. Az ESG beszámoló közzététele remek lehetőség az ESG-tevékenység nyilvánosság felé történő kommunikálására. Megjegyzendő továbbá, hogy ezen nyilvános tájékoztatás számos ponton kapcsolódik akár a korábban felvázolt EMAS rendszer keretében létrejött környezetvédelmi nyilatkozat közzétételéhez, akár az egyházi vagy egyetemi szervezetek fenntarthatósági stratégiájának a nyilvános eléréséhez. Kiemelendő ugyanakkor, hogy míg utóbbi az önszabályozás keretében valósul meg, addig az ESG beszámoló közzététele már kötelező, *kógens*, normatív kötelezettséget jelent. A nyilvánosság tájékoztatása nemcsak az ESG hatálya alá kötelezően tartozó, hanem az adatszolgáltatást önként vállaló szervezetek számára is rendkívüli jelentőséggel bír, amely az ESG rendszerében a beszámoló közzétételével, más rezsimekben (például az EMAS esetén) más dokumentumok nyilvánosságra hozatalával valósul meg.
10. Az ESG alapelveinek a körében kimondható, hogy jól látható módon, az ESG törvényben kellő absztrakciós szinttel lettek meghatározva, így nem csupán a vállalati szervezetek irányába jelentenek kötelezettséget. Megállapítom azt is, hogy az említett alapelveket mindkét általam vizsgált nem vállalati szervezet esetén indokolt implementálni a szervezeti kultúrába, ha ezen szervezetek önként alávetik magukat az ESG szerinti működésnek. A lényegesség elvét elemezve kimondható, hogy a magyar ESG-szabályozás szakított a kettős lényegesség elvével, amely könnyíti az önkéntes jogkövetés keretében az ESG alapelveinek a betartását.
11. Disszertációm egészét tekintve egyértelmű álláspontom az, hogy az ESG törvény vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos fogalma a felelősség kapcsán, *analógia* útján kiterjeszthető bizonyos nem vállalati szervezetek, s így egy egyetem működésére is.
12. Úgy vélem, minden általam a disszertáció keretében vizsgált dokumentum nélkülözhetetlen a fenntartható egyetemi működésben, azonban a fenntarthatósági stratégia – *primus inter pares* – kiemelkedik a többi szabályozó dokumentum közül. Ennek egyik fő oka, hogy míg az egyéb dokumentumok (például szervezeti és működési szabályzat, intézményfejlesztési terv) közvetve szolgálják a fenntarthatóságot, addig a fenntarthatósági stratégiában közvetlenül határozhatóak meg az adott intézmény fenntarthatósággal kapcsolatos célkitűzései.
13. Fontos megállapítani, hogy minőségbiztosítási politika több szempontból is hasonlóságot mutat a fenntarthatósági nyilatkozattal, akár a nyilvánosság, akár a bevonandó kör kapcsán.

14. Szükséges említést tenni az egyetemi panaszkezelési rendszer kialakításának az indokoltságáról, amely – az ESG törvény mintájára – lehetővé teszi a diákoknak, oktatóknak, dolgozóknak és mindenki másnak, hogy bejelentést tegyenek a társadalmi felelősségvállalási és környezeti kockázatokra, illetve ezen kötelezettségek megsértésére.
15. Végezetül, lehetséges iránya lehet a jogi szabályozás alakításának az, ha az egyetemi szektor tagjai a magyar jog szerint készítenének ESG beszámolót, amely során a nyilvánosságra hozatal, az (elő)auditálás és a tanúsítás sem maradna el.

II. A kutatás alapja

Doktori disszertációmban arra vállalkozom, hogy – többek között és elsődlegesen – jogi szempontból vizsgáljam meg, milyen környezetközpon­tú irányítási rendszerek és irányzatok jelentek meg az elmúlt évtizedekben, és ezen módszerek általi jó gyakorlatok hogyan ‘ültethetőek át’ és alkalmazhatóak bizonyos nem vállalati szervezeteknek a működésében. Az általam elemzett két nem vállalati szervezet nem más, mint

- meghatározott egyházi szervek, valamint
- az egyetemi szféra.

Döntésem indoka ezen két szervezet vizsgálata kapcsán abban keresendő, hogy mindkét – ezen bevezető-módszertani fejezetben jogi *terminus technicussal* élve – jogalany sajátos szervezeti és szabályozási struktúrával rendelkezik. Kiemelendő az is, hogy önállóan vesznek részt a gazdasági folyamatokban, amely környezeti felelősséget is telepít rájuk. Izgalmasnak tartom továbbá, hogy a nagy szennyezőket vizsgálva nem e két jogalany jut elsődlegesen eszünkbe, így igazolni törekszem a vizsgált jogalanyok környezetre gyakorolt terhelését, valamint az ezen tevékenység megelőzésének, elkerülésének, enyhítésének a szükségességét.

Mindkét szervezetre igaz, hogy kiemelkedő az energia- és erőforrás-felhasználásuk, továbbá saját ingatlanállománnyal és *infrastrukturális* hálózattal rendelkeznek. Az említett tényezők is igazolják vizsgálati indokoltságukat. Kiemelném továbbá, hogy mindkét jogalany a köz érdekében végzi a tevékenységét, míg az egyházi szervek hitéleti-vallási funkciót töltenek be, addig az egyetemek jelentős tudásközvetítő szerepük révén járnak el a köz javára. A környezeti témakörök analizálásában, kutatásában pedig szintén megjelenik a köz érdeke, ezért ezen a ponton szintűgy összekapcsolhatóak kutatási kérdéseim az említett szervezetekkel.

II. 1. Kutatási módszertan

Disszertációm kutatási módszertanának nagyobb részben szekunder kutatás képezi az alapját, a meglévő szakirodalmi források, jogszabály, közjogi szervezetszabályozó eszközök, uniós és nemzetközi jogforrások, jogdogmatikai fogalmak és alapelvek mentén, azok ütköztetésével kívánom a bemutatott témákat áttekinteni, elemezni és értékelni. Számos helyen a hazai és nemzetközi jogi szabályozás mellett kitérek a különböző szervezetek *intern*, belső lehetséges

‘szabályalkotási’ lehetőségeire is. Az iménti vizsgálatból kinyerhető eredményeket a hatályos szabályozás kontextusában rendszertani szempontból analizálom, folyamatosan szem előtt tartva az önszabályozás-kötelező szabályozás határvonalát.

Doktori értekezésemben azonban megjelennek primer kutatási eredményeim is, amelyeket személyes tapasztalat révén gyűjtöttem németországi kutatóútam során. Ezen tanulmányút keretében részletesen vizsgáltam meg olyan berlini egyházi kezdeményezéseket, amelyek a fenntartható közösségekkel, a szubszidiaritással, valamint a kialakult jógyakorlatokkal állnak összefüggésben.

II. 2. Kutatási hipotéziseim és az elemzett módszerek, területek, címválasztás

II. 2. 1. Kutatásom egyik fő kérdése, hogy az említett – főképp profitorientált szervezeteknél népszerű – rendszerek átültethetőek-e az általam elemzett nem vállalati szervezetek, kiváltképp az egyházi és egyetemi szervezetek működésébe, kifejezetten a környezetirányítási és fenntarthatósági önszabályozási eszközök tekintetében.

A doktori dolgozatom központi vizsgálati magját nem a kötelező szabályozás elemzése, hanem az önszabályozás lehetőségei, irányítási módszerei adják.

II. 2. 2. Az iménti gondolatmenethez kapcsolódva vizsgálandó, hogy hogyan hatnak a fenntarthatóság kötelező jogi szabályozási eredményei, és az önszabályozás rendszerei a vizsgált szervezetek belső és külső szervezeti dokumentumaira, szabályaira, továbbá hogyan jelennek meg e körben a fenntartható fejlődés egyes céljai.

II. 2. 3. Ehhez kapcsolódva indokolt azt is elemezni, hogy jogi, szervezeti és irányítási sajátosságok miként befolyásolják az ESG- és környezetirányítási szabályok *adaptálhatóságát* az egyházi szervezetekben és a felsőoktatási intézményekben.

Primer kutatásom során elsődlegesen német példákat analizálok, amelyből – úgy vélem – jelentős szabályozási és strukturális következtetések vonhatók le a hazánkban megtalálható nem vállalati szervezetek fenntarthatósági és környezetirányítási rendszereinek a kialakítására. A német példák elemzésének fő oka, hogy hazánktól nyugatra fekvő országokban kiforrott gyakorlattal találkozhatunk a környezetközponitú irányítási rendszerek tekintetében. Ezen kívül bőséges forrásanyag és hosszú évtizedes gyakorlati tapasztalatok állnak rendelkezésre a német fenntarthatósági, környezetközponitú irányítási eredmények terén.

II. 2. 4. Jelentős kérdés, hogy az egyházi szervezetek és a felsőoktatási intézmények eltérő jogállása és szervezeti sajátosságai ellenére azonosíthatóak-e olyan közös szervezeti és irányítási jellemzők, amelyek lehetővé teszik a vállalati szférában kialakult környezetirányítási és ESG-gyakorlatok adaptációját.

Tekintve, hogy nem a kötelező szabályozás, hanem az önszabályozás lehetőségeinek vizsgálata áll értekezésem középpontjában, az önszabályozás és a kötelező szabályozási módszerek közötti szinergia, kiegészítő jellegű normarendszer is kutatásom tárgyát képezi.

III. A kutatás célja

Kutatásom kiindulópontja elsődlegesen az önszabályozás és kötelező szabályozás viszonyára, a szabályozási módszer átmenetére vonatkozott. Ezen elemzéshez meghatározott környezetközpontú irányítási rendszereket választottam. Így került vizsgálataim középpontjába az EMAS és ISO rendszere, valamint az ESG szisztémája. A kutatásaim fő kérdései arra irányultak, hogy a különböző jogi és alkalmazási lehetőségeket áttekintve hogyan hasznosíthatóak az említett rendszerek szabályai és joggyakorlati az általam választott nem vállalati szervezetek, kiváltképp az egyházi és a felsőoktatási intézmények jogi és szervezeti szabályozásában. Ezen analízis során továbbá arra is választ kerestem, hogy hogyan jelennek meg az SDGs 2030-ig megvalósítandó céljai az egyes szervezetek gyakorlati működésében, szabályrendszereiben.

III. 1. A környezetközpontú irányítási rendszerek és az ESG kapcsolata

Az elemzés elméleti megalapozásához szükségesnek mutatkozott a fenntarthatóság, az EMAS, az ISO egyes szabványainak, valamint az ESG elméleti kialakulásának a bemutatása. Indokoltnak látszott továbbá a környezetközpontú irányítás teremtésvédelmi szemléletmódjának a meghatározása az emberi cselekvések 'lehántott' gondolatiságából kiindulva, valamint a szervezeti struktúrák alapjainak az áttekintése a szennyező fizet elvének tükrében.

Kétségtelen, hogy a XXI. században megnövekedett a különböző környezetközpontú irányítási rendszerek jelentősége, amely nemcsak a versenyszféra, hanem a nem vállalati szervezetek intézményei számára is elérhető. Ezen okból az EMAS rendszerének részletes vizsgálatára, az

ISO szabványokhoz való összehasonlításra, valamint az ESG-hez való kapcsolatra is eredményeket kerestem. Biztosan állítható, hogy mindhárom rendszerben erőteljes hatást, normakövetési jelentőséget, valamint fenntarthatósági törekvést biztosít az önkéntes csatlakozás, s ezáltal a szervezeti önszabályozás. Az EMAS és az ISO szabványai tekintetében ezen felvetés magától értetődő, hiszen a rendszerek alapvető normáit nem *kógens* rendelkezések alkotják, az ESG kapcsán pedig maga a jogszabály biztosítja, hogy önként, egyoldalú jognyilatkozatban vagy szerződésben valósuljon meg vállalás a kialakított jogi szabályok követésére. E ponton az általam felvázolt környezetközpontú irányítási rendszerek (s jelen gondolatban az ESG-t is e körbe sorolom) a norma önszabályozásra gyakorolt hatásának a szempontjából összekapcsolódnak.

III. 2. A *de lege ferenda* javaslataim

III. 2. 1. Kodifikációs szempontú véleményt – *de lege ferenda* – fogalmaztam meg az EMAS-szal szoros kapcsolatot mutató energetikai audit összefüggésében. E körben a jogszabályi szintű személyi hatály bővítésére tettem javaslatot, összhangban az általam bemutatott szervezetek körével. Megjegyzem továbbá gyakorlati jelleggel, hogy jogszabályi szinten megjelenítendő az említett szervezetek törvényi auditálási tevékenységnek való alávetését is indokoltnak tartom.

III. 2. 2. Az EMAS rendszerével összefüggő nemzeti – *de lege ferenda* – jogalkotási javaslatom kodifikációs szempontból bővítené a környezetvédelmi törvény szabályozási tárgykörét rugalmas hivatkozás megalkotásával, elősegítve a környezetvédelmi tárgyú szabályozók közötti eligazodást.

III. 2. 3. Az egyetemi ESG beszámolók jövőbeli kötelező alkalmazására vonatkozóan *de lege ferenda* javaslatokkal éltem. E javaslatok körében megállapítottam, hogy az egyetemek erős belső szabályozási struktúrával rendelkeznek, amelyekhez meghatározott *intern* dokumentumok (például fenntarthatósági stratégia, intézményfejlesztési terv) kapcsolódnak. Az említett dokumentumok könnyen elősegíthetik az önszabályozási törekvéseket, környezetközpontú irányítási rendszerek csatlakozási folyamatait a hatályos felsőoktatási normarendszer keretei között.

Az ESG rendszeréhez való csatlakozás kapcsán is azonosíthatóak olyan szervezeti és irányítási jellemzők (például a szervezet tagjainak részvétele, *edukálása*; vezető szervek döntései; közbeszerzési gyakorlatok), amelyek nélkülözhetetlenek bizonyulnak a hatékony jogi és szervezeti megfelelésben.

III. 2. 4. Ezen gondolathoz csatlakozva – *de lege ferenda* – az ESG hatályos szabályozásának a módosítása is indokolt lehet, kialakítva az egyes jogintézmények (például az ESG beszámoló elkészítésének elősegítése, a kérdőív külön tanúsítási eljárása vagy a fenntarthatósági célú átvilágítási kötelezettség, továbbá a panaszkezelési rendszer általi) olyan típusú eltérő szabályait, amelyek nem kizárólagosan a vállalatoknak címeznek normatív kötelezettségeket és nem csupán ezen alanyi kör tekintetében állapítanak meg különböző jogosultságokat.

III. 3. A nem vállalati szervezetek sajátosságai, az önkéntes jogkövetés kérdése

Doktori disszertációmban kitértem a hazai egyházi szervezetek jogállását leíró szabályozás elemzésére, a nyugati (német) példák átültetésének az analizálására, valamint a szabványok alkalmazási lehetőségeire, amelyek mára már világszerte elterjedtek az egyházi szervezetek körében.

Úgy vélem, ha növekszik a jelen értekezés körében elemzett egyházi szervezetek igénye a környezetközpontú irányítás bevezetésére és betartására, az erős társadalmi felelősségérzetet tanúsíthat, továbbá összhangban áll a piaci cégeknél már tapasztalható azon iránnyal, amely szerint a szervezeteknek is bizonyos társadalmi felelősségvállalási elveket és követelményeket kell követniük. Szükséges lehet e körben továbbá a jogi felülvizsgálat is, amely során kifejezetten az egyházi szervekre is megállapíthatóak különböző szabályok, segítve a környezetközpontú irányítás bevezetését.

Doktori dolgozatomban bemutatom, hogy egy állam saját, a német ‘zöld kakashoz’ hasonló szisztémát is kialakíthat, kifejezetten egyházi jogi személyekre ‘tervezve’. E rendszerek nemcsak a jövő generációi iránti, de a teremtésért való felelősségvállaláshoz is hozzá tudnak járulni, amely az Egyház kiemelt küldetése is egyben.

Kimondható, hogy az általam analizált nem vállalati szervezetek eltérő szabályozási sajátosságai nem akadályozzák meg a környezetközpontú irányítás (EMAS, ISO szabványai,

ESG) szervezeti integrációját, ugyanakkor ezen eltérő sajátosságok éppen olyan mértékű jelentőséggel bírnak, amely miatt egységes ‘átültetési’ javaslatot minden vállalati szervezet vonatkozásában megállapításaim kapcsán nehezen tudnék tenni.

III. 4. Az ESG normatív keretei, a nem vállalati szervezetek ESG-relevanciája

A disszertációban részletesen kitérek az ESG hazai és nemzetközi szabályainak az elemzésére, párhuzamba állítva a nem vállalati szervezetek struktúrájával, alkalmazási lehetőségeivel, több helyen megjelenítve a tudományos álláspontokat is e témakörben.

Az ESG kapcsán fő kutatásom az egyetemi működésre irányul, mivel úgy vélem, az egyetemi szféra áll leginkább közel az ESG szabályozás ‘célközönségéhez’ a környezeti, társadalmi és irányítási karakterisztikák vonatkozásában. Indokolt azonban hangsúlyozni, hogy az ESG szerinti működés az egyházi szervek számára is nyitva áll, amelyet az említett jogalanyok környezetközpontú működése kapcsán számos ponton igazolni törekszem.

Megjegyzendő, hogy azon okból is célszerű az említett szervezetek tevékenységi szintű közelítése az ESG normáihoz, mivel – úgy vélem – a következő időszakban egyre nagyobb számban fognak a nem vállalati szervezetek is szembesülni az ESG-vel összefüggő adatigényekkel és megfelelőségi követelményekkel, amely nemcsak ‘ügyfeleik’ oldaláról jelentkezik majd, hanem a különféle társadalmi csoportok és gazdasági szervezetek irányából is. Ennek fő oka, hogy az önkéntes szabályozási mechanizmusok, s így a CSR jelentősége egyre inkább meghaladottá válik, amely valódi térnyerést és *kógenciát* jelent az ESG normáinak.

IV. Publikációk jegyzéke

1. BARTL Bálint: A (válság)bíraskodás szerepe a körforgásos gazdaságban: Hatása az állam, az önkormányzat és a magánszféra közötti feladatmegosztásra. In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *'Law in Times of Crisis' – 'Jog válság idején': Selected doctoral studies – Válogatott doktorandusz tanulmányok*. Budapest, Pázmány Press, 2023. 235–249
2. BARTL Bálint: A hibás termékekért való felelősség új irányai. *Fontes Iuris*, 2023/2–4. 24–30.
3. BARTL Bálint: A hibás termékekért való felelősség változó szabályozásának új irányai az európai uniós jogalkotás mérlegén. *Iustum Aequum Salutare*, 2025/1. 157–171.
4. BARTL Bálint: A környezetközpontú irányítás egyházi szervezeteknél vizsgált alkalmazási lehetőségei német példák alapján. In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *'Stability and adaptability' – 'Állandóság és alkalmazkodás': Selected doctoral studies – Válogatott doktorandusz tanulmányok*. Budapest, Pázmány Press, 2023. 153–169.
5. BARTL Bálint: A környezetközpontú vállalatirányítási rendszerek egyes magánjogi perspektívái. In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *'A tudomány kertjéből': Válogatott doktorandusz tanulmányok*. Budapest, Pázmány Press, 2022. 11–27.
6. BARTL Bálint: Környezetközpontú irányítási rendszerek az egyházjogban. In: Badacsonyi Zoltán (szerk.): *Betű és lélek 3: „Istenben bízunk!”*. Budapest, Petrecz Sándor Alapítvány, 2023. 5–27.
7. BARTL Bálint: A Pázmány Szent II. János Pál Pápa Kutatóintézete is részt vett 2022-ben a legnagyobb hazai tudományos-ismeretterjesztő fesztiválon. *Külügyi Műhely*, 5 (1–2), 2023. 509–518.
8. BARTL Bálint: A vezetékjog és közérdekű használati jog egyes kérdéseiről. In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *'Variációk jogi témákra': Válogatott doktorandusz tanulmányok*. Budapest, Pázmány Press, 2023. 183–198.
9. HORVÁTH Jessica – BARTL Bálint: Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény egyes változásairól. *Közigazgatási Eljárási Jogi Közlemények*, 2021/1. 5–12.
10. BARTL Bálint: Az ENSZ fenntartható fejlődéssel összefüggő energia- és klímapolitikai céljainak magyarországi integrációja. In: Sziebig Orsolya Johanna – Tóth Zoltán Balázs (szerk.): *A klímaváltozás hatásaiból eredő kihívások: Válogatott tanulmányok a globális éghajlatváltozás jogi, politikai, gazdasági és társadalmi vonatkozásairól*. Budapest, Külügyi Műhely Alapítvány, 2022. 47–62.
11. BARTL Bálint: Az Európai Unió környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerének fenntarthatósági perspektívái. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/4. 111–124.
12. BARTL Bálint: Fizetéseképtelenségi és teremtésvédelmi gondolatok a 'szennyező fizet' elvének tükrében. *Iustum Aequum Salutare*, 2024/1. 51–67.

13. BARTL Bálint: The sustainable development goals and university governance. In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *‘Jog a fenntartható fejlődési célok szolgálatában’ – ‘Law in the Service of the Sustainable Development Goals’: Válogatott doktorandusz tanulmányok – Selected doctoral studies*. Budapest, Pázmány Press, 2025. 293–306.
14. BARTL Bálint: Zöldülés körforgással. *Országút: Művészet Tudomány Közélet*, 2024/8. 44–46.